

การครอบงำบำบัด - การแพทย์ทางเลือก

สมชัย บวรกิตติ*

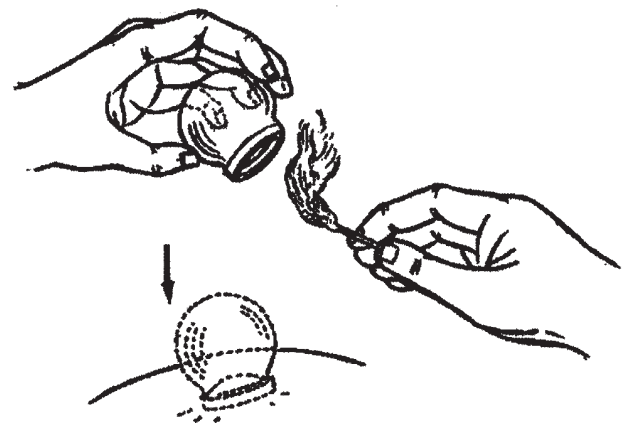
Cupping^{๑๒} เป็นการใช้อุปกรณ์รูปถ้วยครอบบนบริเวณผิวหนังเพื่อบำบัดโรคหรืออาการโรคตามหลักการแพทย์แผนจีน. ปัจจุบันใช้เป็นการแพทย์ทางเลือกทั่วโลก.

วิธีการ ใช้อุปกรณ์หรือภาชนะ เช่น ถ้วยแก้ว, กระจก, ไม้ไผ่ ที่ทำให้ภายในภาชนะเกิดภาวะใกล้สุญญากาศ โดยลดแรงดันภายในถ้วยด้วยความร้อนหรือดูดอากาศออก (รูปที่ ๑) แล้วนำไปครอบบริเวณที่ต้องการรักษา (รูปที่ ๒) ซึ่งจะดูดดึงเลือดและน้ำเหลืองเข้าสู่บริเวณนั้น เพิ่มการไหลเวียนเฉพาะบริเวณ, และเนื้อเยื่ออ่อนชั้นตื้นในบริเวณที่ครอบจะถูกดึงดูดสูงขึ้นด้วย (รูปที่ ๓). ปลอยถ้วยไว้ในบริเวณที่ครอบประมาณ ๕-๑๕ นาที แล้วจึงเปลี่ยนหรือเลื่อนไปครอบจุดอื่นที่เป็นตำแหน่งหรือบริเวณที่ต้องการรักษาโดยตรง เช่น บริเวณเจ็บปวด. บางรายก่อนครอบจะใช้เข็มจิ้มหนังให้เลือดออกซิบ ๆ แล้วจึงครอบ อ้างว่าได้ผลดีกว่าครอบธรรมดาสำหรับบางโรค หรือในบางกรณีที่ลากภาชนะครอบเลื่อนไปตามบริเวณต่าง ๆ เรียกว่าวิธี "การครอบเลื่อนไถล" (gliding cupping^{๑๓}). ตำแหน่งที่ครอบมักตรงกับจุดฝังเข็ม มักทำบริเวณแผ่นหลัง แต่จะไม่ทำบริเวณที่มีเนื้อเยื่ออ่อนน้อย เช่น ศีรษะ.

วิธีครอบงำบำบัดที่กล่าวนี้มีหลักการหรือกลไกการรักษาทำนองเดียวกันกับวิธีดึงผิวหนังแล้วปล่อยอย่างรวดเร็ว (rapid skin pinching) ทำให้เกิดเป็นรอยแดงที่ผิวหนัง เป็นวิธีที่คนจีนรุ่นเก่านิยมปฏิบัติที่เรียกว่า *tuina*^{๑๔}.

ประวัติการครอบงำบำบัด Subhuti Dharmananda^{๑๕} กล่าวว่า Ge Hong นักเล่นแร่แปรธาตุและนักสมุนไพรจีนผู้ศรัทธาลัทธิเต๋า (281-341 AD) เป็นผู้บรรยายการระบายตุ่มหนองโดยวิธีครอบด้วยเขาสัตว์ในหนังสือ *A Handbook of Prescrip-*

tions for emergencies ของเขา; ต่อมาในรัชสมัยราชวงศ์ถัง ได้มีหนังสือบันทึกการใช้วิธีครอบด้วยรักษาโรคปอดและโรคที่คล้ายกัน; และในหนังสือ Supplement to Outline of Materia Medica เรียบเรียงโดย Zhao Xuemin ในรัชสมัย

รูปที่ ๑ การลดแรงดันอากาศในถ้วย^๑

*สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

รูปที่ ๒ การครอบถ้วยแก้ว

รูปที่ ๓ ลักษณะผิวหนังภายหลังครอบ

ราชวงศ์ชิง (Qing dynasty) กล่าวถึงการใช้ถ้วยไม้ไฟหรือดินเผาที่เผาให้ร้อน (“fire jar qi”) บำบัดอาการหวัดปวดศีรษะและปวดท้อง. ในศตวรรษที่ ๒๐ ได้มีการใช้ถ้วยแก้วซึ่งให้ประโยชน์เหนือกว่าวัสดุชนิดอื่นทั้งด้านกายภาพและความสะดวก^๔.

โรคที่มีบันทึกว่าการรักษาได้ผล^๕ ได้แก่

(๑) โรคระบบการหายใจ ใช้ตำแหน่งครอบ[#] ดังนี้

- โรคหลอดลมอักเสบเรื้อรังและโรคหืด ครอบที่ตำแหน่งจุด *dingchuan*, *dazhui* (GV-14), *shenzhu* (GV-12), *geshu* (BL-17), *xinshu* (BL-15), *jueyinshu* (BL-14),

feishu (BL-13), *fengmen* (BL-12), *dashu* (BL-11), *tiantu* (CV-22), *shanzhong* (CV-17), *huagai* (CV-20), and *zhongfu* (LU-1).

- โรคหลอดลมอักเสบในเด็ก ให้จี้ที่จุด *dazhui* (GV-14) ให้เลือดออกแล้วจึงครอบ.

- โรคหลอดลมอักเสบเฉียบพลันในเด็ก ครอบที่จุด *feishu* (BL-13), *shenchang* (KI-25), *lingxu* (KI-24).

(๒) โรคระบบย่อยอาหาร ใช้ตำแหน่งครอบดังนี้

- โรคบิด, โรคท้องเสียเฉียบพลัน และโรคกระเพาะอาหารอักเสบ ครอบที่บริเวณรอบสะดือ, ที่จุด *shu* ของเส้นวงกระเพาะปัสสาวะ (bladder meridian), หรือที่จุดเส้นวงกระเพาะอาหาร (stomach meridian) ได้แก่จุด *burong* (ST-19), *guanmen* (ST-22), *hualoumen* (ST-24), *tianshu* (ST-25).

- อาหารไม่ย่อยในเด็ก ครอบที่จุด *dachangshu* (BL-25).

(๓) กลุ่มอาการปวด

- ปวดไหล่ ครอบจุด *jianwaishu* (SI-14), และ *tianzhong* (SI-11).

- ปวดเอว ครอบจุด *shenshu* (BL-23), *qihashu* (BL-24), *guanyuanshu* (BL-26).

- ปวดบริเวณศีรษะ: โรคปวดศีรษะชนิดรักษายากและไม่เกรน ครอบจุด *taiyang* และ *yintang*; ปวดด้านข้างและท้ายทอยครอบจุด *dazhui* (GV-14) และ *baihui* (GV-20); ปวดประสาทไทรเจมินัลครอบจุด *qihu* (ST-13), *fengchi* (GB-20), *sizhukong* (TB-23), *jiache* (ST-6); ปวดฟัน ครอบจุด *dashu* (BL-11) ร่วมกับฝังเข็ม, นวดและครอบที่จุด *yifeng* (TB-17), *jiache* (ST-6), *xiaguan* (ST-7) และ *hegu* (LI-4).

- บาดเจ็บผิวหนังจี้บริเวณปวดบวมด้วยเข็ม plum blossom ตามด้วยการครอบ, อาจเสริมหรือเลือกทำที่จุดเหนือหรือต่ำกว่าตำแหน่งบาดเจ็บตามแนวทางผ่านบริเวณบาดเจ็บ.

(๔) โรคผิวหนัง

- ภาวะหมันและตกขาวไม่สม่ำเสมอ ฝังเข็มก่อนแล้วจึงครอบจุด *shenshu* (BL-23).

- ตกขาว ครอบจุด *yaoyan* (จุดใต้กระดูกสันหลังส่วนเอวข้อที่ ๓) และรอบ ๆ จุด *baliao* (BL-31 ผ่านตลอดไป

[#]ตำแหน่งจุดครอบชื่อภาษาจีนหาอ่านได้จากตำราฝังเข็ม เช่น Illustrated Dictionary of Chinese Acupuncture รวบรวมเรียบเรียงโดย Zhang R, Wu X, Wang N. Hong Kong: Sheep's Publication; 1986.

ถึง BL-34).

- ปวดมดลูก ผังเข็มจุด *zusanli* (ST-36) และ *guanyuan* (CV-4) แล้วครอบที่จุด *guanyuan*.

(๕) เบ็ดเตล็ด

- โรคหวัด ครอบจุด *dazhui* (GV-14)
- โรคนอนไม่หลับ ครอบจุด *xinshu* (BL-15), *geshu* (BL-17), *shenshu* (BL-23).

- อัมพาตใบหน้า ผังเข็มและครอบที่จุด *dazhui* (GV-14) ตามด้วยผังเข็มจุดที่เจ็บปวด.

(๖) เพิ่มเติม^๕ การครอบช่วย

- กำจัดพิษ
- เปิดการอุดตันลำไส้ส่วนโคลอน.
- ปลุกฤทธิ์ผิวหนัง ช่วยบรรเทาเหี่ยวแห้ง.
- บำบัดบรรเทาหลอดเลือดดำอุดตัน.

กรณีห้ามใช้วิธีครอบบำบัด^๖

๑. ไข้สูง.
๒. โรคชัก, ตะคริว.
๓. โรคผิวหนังภูมิแพ้.
๔. บริเวณแผลเปื่อย.

เอกสารอ้างอิง

๑. Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 31st Ed. Philadelphia: Saunders; 2007. p. 454.
๒. Cupping. Available from: <http://www.itmonline.org.arts/cupping.htm>. [Cited 2008 Jan 6]
๓. Li J. A miraculous spinal pinching therapy. J Traditional Chinese Med 1996;16:228-9.
๔. Traditional Chinese Medicine Cupping Therapy (Paperback). Available from: <http://www.amazon.co.uk/Traditional-Chinese-Medicine-Cupping-Therapy/dp/0443102...> [Cited 2008 Jan 6]
๕. Therapy Definition: Cupping. Available from: http://www.medfinds.com/therapy_definitions.html?definition=33. [Cited 2008 Jan 6]
๖. Cupping. Available from: <http://www.compassionatedragon.com/cupping.html>. [Cited 2008 Jan 6]

เอกสารอ่านเพิ่มเติม

๑. Chinese Medical Cupping Therapy. Available from: <http://www.amcollege.edu/blog/uncategorized/chinese-medical-cupping-therapy-2.htm>. [Cited 2008 Jan 6]
๒. Ancient Chinese technique of cupping offers pain relief without drugs or surgery. Available from: <http://www.newstarget.com/020253.html>. [Cited 2008 Jan 6]
๓. Acupuncture.Com: Gateway to Chinese Medicine, Health and Wellness. Available from: <http://www.acupuncture.com/education/tembasics/cupping.htm>. [Cited 2008 Jan 6]

นายแพทย์ ภาสกิจ วัณนาวิบูล อุปนายกและเลขาธิการสมาคมแพทย์จีนในประเทศไทย ได้กรุณามอบภาพประกอบบทความนี้